

ΕΛΛΗΝΙΚΑ**A. ΚΕΙΜΕΝΟ**

Θυμούμαι ένα μεσημεριανό πρόγευμα, πρέπει να ήμουν πολύ μικρή, όπου με σήκωσε από το τραπέζι ο πατέρας, με φώναξε κοντά του, και με το μεγάλο μαχαίρι που έκοβε το ροστμπίφ¹ φοβέριζε πως θα μου κόψει το δάχτυλο. Είχα φάει το νύχι μου, και το να τρώει κανείς τα νύχια του ήταν, με το ψέμα, τα δυο πράγματα που αγρίευαν το περισσότερο τον πατέρα μας. Θυμούμαι το σηκωμένο μαχαίρι, τα σουρωμένα φρύδια του πατέρα, τα μαύρα του μάτια που βγάζαν φωτιές, τις στριγκλιές μου, και θυμούμαι ακόμα το αίσθημα του πανικού, που μου έκοψε τη φωνή σα νόμισα πως πέφτει το μαχαίρι στο αιχμαλωτισμένο μου δάχτυλο στο χέρι του πατέρα μου. Πώς «με συγχώρεσε» και γιατί, δε θυμούμαι πια. Θυμούμαι μόνο πως μου είπε να πάγω στη θέση μου και πως ήθελα να πάγω και δεν μπορούσα, τόσο έτρεμαν τα πόδια μου, και πως φοβούμουν που ήμουν κοντά του, και πάσχιζα να φύγω, και δεν μπορούσα. Και ύστερα θυμούμαι πως σκαρφάλωνα στην καρέκλα μου και μου είπαν να φάγω και δεν μπορούσα να καταπιώ, από τ' αναφιλητά που μου ανέβαιναν όλην την ώρα. Και τ' αδέρφια μου τα μεγάλα τρομαγμένα με κοίταζαν, κ' εγώ ντρεπόμουν φοβερά. [...]

Θυμούμαι την επιβλητική του παρουσία, το μεγαλείο του, την ομορφιά του, το ψηλό, δεμένο αλλά λεπτό κορμί του, ίσιο σα λαμπάδα, τα πυκνά και σγουρά μαύρα μαλλιά του, τα γένια του, μαύρα και αρκετά μακριά, κομμένα τετράγωνα, κατά την τότε μόδα, τα μεγάλα αμυγδαλωτά του μαύρα μάτια που πετούσαν φωτιές, «τα ωραία Μπενάκινα μάτια», όπως έλεγε η μητέρα μου στα γεράματά της, πάντα με λαχτάρα και συγκίνηση. Τον θυμούμαι που έμπαινε στην είσοδο και γέμιζε, λες, αμέσως το σπίτι, θυμούμαι τον θαυμασμό μου για τον «πατέρα», την υπερηφάνεια, και συνάμα τη βία να εξαφανιστούμε, μη μας βρει καμιά αιτία για κατσάδα ή μπάτσο.

Οι μπάτσοι στο πρόσωπο ήταν συχνοί, δίνονταν εύκολα και θυμούμαι ακόμα τώρα το αίσθημα της ντροπής, του εξευτελισμού, όσο και της ζάλης που ακολουθούσε κάθε μπατασιά, που πηγαινοέφερνε το μυαλό μας. Μας μπάτσιζε ο πατέρας κάποτε, αλλά σπανιότερα από τη μητέρα, που ζούσε περισσότερο στο σπίτι και τιμωρούσε συνεπώς συχνότερα και ευκολότερα. [...]

Ο πατέρας ήταν βίαιος, θυμώδης, αυθαίρετος. Εκείνο που ήθελε το ήθελε και το επέβαλλε. Διέταζε. Και οι άλλοι υπήκουαν. Επιβαλλόταν. Και οι άλλοι υποχωρούσαν. Ήταν αφέντης. Κάποτε τύραννος. Μα ήταν βαθιά ευγενής. Και ήταν τίμιος στη σκέψη όσο και στις दोσοληψίες. Και ήταν ειλικρινής, και ήταν υπερήφανος, ίσιος, αλύγιτος, αμείλικτος στο ζήτημα «συνείδηση». [...]

Αργότερα τον γνώρισα και τον εξετίμησα. Ως το τέλος της ζωής του μου έμεινε θεότης απλησίαστος. Μα μου έμεινε και η τελευταία μεγάλη αγάπη της ζωής μου, κάτι σα λατρεία, σα θρησκεία. Έκλαψα χάριν του φοβερά. [...]

«Το παιδί δεν πρέπει να ξέρει ποτέ πόσο το αγαπά ο γονεύς». Και: «Καλύτερα να κλάψει μικρό το παιδί μου, παρά να κλάψω εγώ σα μεγαλώσει.»

Τα δυο αυτά αποφθέγματα, που ήταν το α και το ω της ανατροφής που μας έδινε η μητέρα, άφησαν βαθιά πληγή στην παιδική μου ψυχή.

Τα ζητήματα αυτά δεν τα συζητούσα, ούτε τ' ανάφερα ποτέ στ' αδέρφια μου. Μόνη, στο ξύλινο μπαλκόνι, τ' αναμασούσα και τ' άφηνα να πονούν όσο έπαιρνε, σα βράδιαζε και κατέβαινε το σούρουπο και μαζευόταν όλη η μελαγχολία που μου πλημμύριζε ψυχή και μυαλό.

Πηνελόπη Δέλτα, *Πρώτες ενθυμήσεις* (ελαφρά διασκευασμένο απόσπασμα)

1 ροστμπίφ: μοσχαρίσιο κρέας ψημένο στο φούρνο

B. ΝΟΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Με βάση το κείμενο να απαντήσεις στα ερωτήματα:

1. Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος»: (Μονάδες 10)

- Ο πατέρας της ηρωίδας κρατούσε το δάχτυλό της στο χέρι του.
- Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις της μητέρας της πλήγωσαν την ψυχή της ηρωίδας.
- Η μητέρα της ηρωίδας έδερνε τα παιδιά της.
- Ο πατέρας της ηρωίδας είχε σπινθηροβόλο βλέμμα.
- Οι στεριανοί με τους νησιώτες συναντιούνταν στο λιμάνι.

2. Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση/τις σωστές απαντήσεις (μπορεί να είναι σωστές περισσότερες από μία απαντήσεις) (Μονάδες 10)

1) Ο πατέρας της ηρωίδας θύμωνε:

- α) όταν έτρωγε τα νύχια της
- β) όταν έλεγε ψέματα
- γ) όταν ήταν αναιδής
- δ) όταν φοβόταν υπερβολικά
- ε) τίποτα από τα παραπάνω

Επιλεγμένη απάντηση/επιλεγμένες απαντήσεις:

2) Ο πατέρας της ηρωίδας ήταν:

- α) ψηλόλιγνος
- β) όμορφος
- γ) στοργικός
- δ) έντιμος
- ε) τίποτα από τα παραπάνω

Επιλεγμένη απάντηση/επιλεγμένες απαντήσεις:

3) Όταν έμπαινε ο πατέρας της στο σπίτι, η ηρωίδα:

- α) θαύμαζε την παρουσία του
- β) έκλαιγε
- γ) προσπαθούσε να εξαφανιστεί, για να μην τη δει να τρώει τα νύχια της
- δ) έτρεχε στη μητέρα της
- ε) τίποτα από τα παραπάνω

Επιλεγμένη απάντηση/επιλεγμένες απαντήσεις:

4) Όταν ο πατέρας της την απείλησε με το μαχαίρι, η ηρωίδα:

- α) νόμισε ότι της έκοψε το δάχτυλο
- β) στρίγκλιζε
- γ) δεν μπορούσε να συνεχίσει το φαγητό της
- δ) δεν μπορούσε να κουνήσει τα πόδια της
- ε) τίποτα από τα παραπάνω

Επιλεγμένη απάντηση/επιλεγμένες απαντήσεις:

5) Η σωματική τιμωρία από τον πατέρα της:

- α) γινόταν συχνά θέμα συζήτησης της ηρωίδας με τα αδέρφια της
- β) επιβάρυνε την ηρωίδα σωματικά και συναισθηματικά
- γ) έσβησε την αγάπη της ηρωίδας για τους γονείς της
- δ) ήταν συχνότερη από τις τιμωρίες της μητέρας της ηρωίδας
- ε) τίποτα από τα παραπάνω

Επιλεγμένη απάντηση/επιλεγμένες απαντήσεις:

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Με αφορμή τη γιορτή της μητέρας (12 Μαΐου) γράφεις ένα άρθρο για την ιστοσελίδα της τάξης σου, όπου παρουσιάζεις **δύο αιτίες που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία μιας οικογένειας**. Το κείμενό σου να μην ξεπερνά τις 300 λέξεις.

(Μονάδες 30)

Δ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ - ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. α) Να συμπληρώσεις τα κενά με τον κατάλληλο ως προς το γένος, την πτώση και τον αριθμό τύπο του επιθέτου που βρίσκεται στην παρένθεση:

- Τι (πολυλογάς) παιδί! Δεν έμεινε σιωπηλό ούτε ένα λεπτό!
- Στο τέλος θα απολαύσουμε τη δικαίωση των (μετριόφρων) και (αφανής) ανθρώπων.
- Η αξιοποίηση των (τρέχων) οικονομικών συνθηκών αποτελεί προϋπόθεση για την έξοδο της χώρας από την κρίση.
- Η χρήση χάρακα διευκολύνει την προέκταση (ευθύς) γραμμών.
- Η ύπαρξη (ευγενής) συναγωνισμού εγγυάται την πρόοδο.
- Θα πετύχει στη ζωή της, γιατί είναι (οξυδερκής) και (ανοιχτομάτης) γυναίκα.

(Μονάδες 4)

β) Να σχηματίσεις τα μονολεκτικά παραθετικά των παρακάτω επιθέτων στον αντίστοιχο ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση τύπο μ' αυτόν που δίνεται στον θετικό βαθμό:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
(την) ευφυή		
παχύς		
καλής		

(Μονάδες 3)

2. Να συλλαβίσεις τις παρακάτω λέξεις στο διπλανό κενό (βάζοντας ενωτικό ανάμεσα στις συλλαβές τους):

αχταρμάς στριγκλιά συννέφιασμα εγκράτεια	
---	--

(Μονάδες 2)

3. α) Στις παρακάτω φράσεις να συμπληρώσεις τα κενά, βάζοντας ό,τι χρειάζεται κάθε φορά:

- Ενεργεί πάντα βάσ..... καλά οργαν..... μένου σχεδίου.
- Η κόρη της φίλης μου θα πάρει το πτυχ.....ο της και θα πάμε μαζί στην ορκ.....μ.....σία.
- Οι νησι.....τες περιθάλ.....ουν τους ταλαιπ.....ρ.....μένους πρόσφυγες.
- Μην τον επ.....ρεάζεις. Άφ.....σέ τον να αποφασ.....σει μόνος του!

(Μονάδες 4)

β) Από τα ρήματα που δίνονται παρακάτω να σχηματίσεις και να γράψεις τον τύπο που σημειώνεται μέσα στην αγκύλη:

- συγκαίομαι [ονομ. ενικ. θηλ. γένους μετοχής παρακειμένου (κλιτής μετοχής)]
.....

- εμπλέκομαι [γ' ενικ. υποτακτικής παρακειμένου (συντελεσμένης υποτακτικής)]
.....

- εγγυώμαι [γ' ενικ. οριστικής παρατατικού]
.....

- εισάγω [β' ενικ. προστακτικής αορίστου (συνοπτικής προστακτικής)]
.....

- μαραίνω [β' ενικ. υποτακτικής αορίστου (συνοπτικής υποτακτικής)]
.....

- αποκλείομαι [γ' ενικ. οριστικής αορίστου]
.....

- υποδεικνύω [β' πληθ. προστακτικής αορίστου (συνοπτικής προστακτικής)]
.....

(Μονάδες 7)

4. α) Να γράψεις τι μέρος του λόγου είναι καθεμιά από τις λέξεις που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα στο παρακάτω κείμενο:

Θυμούμαι την επιβλητική του παρουσία, το μεγαλείο του, την ομορφιά του, το ψηλό, δεμένο αλλά λεπτό κορμί του, ίσιο σα λαμπάδα, τα πυκνά και σγουρά μαύρα μαλλιά του, τα γένια του, μαύρα και **αρκετά** μακριά, κομμένα τετράγωνα, **κατά** την τότε μόδα, τα μεγάλα αμυγδαλωτά του μαύρα μάτια που πετούσαν φωτιές, «τα ωραία Μπενάκικα μάτια», **όπως** έλεγε η μητέρα μου στα γεράματά της, πάντα με λαχτάρα και συγκίνηση.

- **αρκετά**

- **κατά**

- **που**

- **όπως**

(Μονάδες 2)

5. α) Στις ακόλουθες φράσεις να βάλεις τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που είναι μέσα στην παρένθεση:

- Η εκτίμηση των (κοινωνικές παράμετροι)
..... του σχεδίου είναι απαραίτητη.

- Τα ενοίκια για τα καταστήματα της (οδός Τσιμισκή)
..... είναι υψηλά.

- Συγκινηθήκαμε στο άκουσμα των (απόκοσμες μελωδίες)
.....

- Οι δικηγόροι πέτυχαν τον συμβιβασμό των (διάδικοι)

(Μονάδες 2)

β) Να μεταφέρεις τις λέξεις των παρακάτω προτάσεων στον άλλο αριθμό, όπου είναι δυνατό.

- Τα χρόνια μάς δίνουν αυτές τις στιγμές κι αμέσως μετά μας τις παίρνουν.

.....

- Ήταν τα λόγια σου φωτιά και τα παιδιά χλωρά κλαδιά στον ματωμένο φράχτη.

.....

- Τριγύρω θα είναι πλατύς ο ορίζοντας και θα είναι το τραγούδι μου σαν κλάμα.

.....

- Νιότη απ' τη νιότη σου έπαιρνα κι ακόμη αχνογελούσα.

.....

(Μονάδες 2)

6. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα, τοποθετώντας τα συνώνυμα και τα αντώνυμα (αντίθετα) των λέξεων που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα στις παρακάτω προτάσεις:

- Οι **άδολοι** άνθρωποι συχνά γίνονται στόχος απατεώνων.
- Εγκατέλειψε το πεδίο της μάχης, γιατί ήταν **δειλός**.
- Καθυστερήσαμε και δεν **προφτάσαμε** το λεωφορείο.

	Συνώνυμο	Αντώνυμο (αντίθετο)
άδολοι		
δειλός		
προφτάσαμε		

(Μονάδες 3)

7. α) Να σχηματίσεις σύνθετα με τα παρακάτω ζευγάρια των λέξεων:

- από + ύπνος (ρήμα)
- εν + φιάλη (ουσιαστικό)
- συν + σίτος (ουσιαστικό)
- μετά + ποιώ (ουσιαστικό)
- εκ + εγείρω (ουσιαστικό)

(Μονάδες 2,5)

β) Πώς λέγεται με σύνθετη λέξη:

- ο ιδιαίτερα φροντισμένος και κάπως περίτεχνος τρόπος γραφής, η ωραία γραφή

.....

- το παράνομο εμπόριο έργων αρχαίας τέχνης

.....

- αυτός που ασχολείται επαγγελματικά με την καλλιέργεια αμπελιών και την παραγωγή κρασιού
.....
- αυτός που δίνει ζωή
.....
- αυτός που μεταφέρει ηλεκτρικό ρεύμα
.....

(Μονάδες 2,5)

8. α) Να αναγνωρίσεις τον συντακτικό ρόλο των λέξεων που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα:

Ο πατέρας ήταν **βίαιος**, θυμώδης, αυθαίρετος. Εκείνο **που** ήθελε το ήθελε και το επέβαλλε. Διέταζε. Και **οι άλλοι** υπήκουαν. Επιβαλλόταν. Και οι άλλοι υποχωρούσαν. Ήταν αφέντης. Κάποτε **τύραννος**. Μα ήταν βαθιά ευγενής. Και ήταν τίμιος στη σκέψη όσο και στις δοσοληψίες. Και ήταν ειλικρινής, και ήταν υπερήφανος, ίσιος, αλύγιστος, αμείλικτος στο ζήτημα «συνείδηση».

- **βίαιος**
- **που**
- **οι άλλοι**
- **τύραννος**

(Μονάδες 2)

β) Να μετατρέψεις τη σύνταξη των παρακάτω προτάσεων:

i) από ενεργητική σε παθητική:

Ο κακός χειρισμός χάλασε τη συσκευή.
.....

ii) από παθητική σε ενεργητική:

Ο ελληνικός λαός αντιμετώπισε ενωμένος την εχθρική απειλή.
.....

(Μονάδες 2)

γ) Να μετατρέψεις:

i) τον ευθύ λόγο σε πλάγιο:

Ο κατηγορούμενος είχε πει: «κύριε πρόεδρε, από τώρα και στο εξής θα τηρώ τους νόμους της πατρίδας μου».
.....

ii) τον πλάγιο λόγο σε ευθύ:

Ζήτησα προχθές από την Κορίνα να πάρει μέρος σήμερα στη συναυλία.

«.....»

(Μονάδες 2)

Ε. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ